

kunst@klassekampen.no

KUNST &kritikk

KUNST PÅ ONSDAG:

Klassekampen anmelder aktuelle utstillinger hver onsdag gjennom hele året. Våre anmeldere kan kontaktes på kunst@klassekampen.no

Hver måned byr vi i tillegg på essays, intervjuer og nyheter fra Kunst-Norge.

Tips til våre kunstsider kan rettes til Sara Hegna Hammer: sarah@klassekampen.no

Øivind Storm Bjerke
Professor i kunsthistorie og
kunstkritiker

Tommy Olsson
Kunstner og kunstkritiker

Line Ulekleiv
Kunsthistoriker og
kunstkritiker

Galleri F15s sobre presentasjon av Charlotte Wankel er

Wankel i helfigur

Øivind Storm Bjerke
KUNST

«Charlotte Wankel og
L'Esprit Nouveau–Kambo.
Kristiania. Paris. Høvik»

Galleri F 15, Moss
Står til 22. mai

ANMELDELSE

Charlotte Wankels geometriske abstraksjoner fra 1920-tallet er blant de beste i norsk kunsthistorie.

Den som ønsker å se en skikkelig gjennomført og sobert presentert museumsutstilling, bør legge turen til Moss denne vinteren. Utstillingen på Galleri F 15 med Charlotte Wankel 8 (1888–1969) er forbilledlig både i sitt kresne utvalg arbeider og i sin grundige faglig presentasjon i form av kurator Hilde Mørchs bok. Det er en sober montering, der rommene er fargesatt i tråd med kunstners palett. Det er laget tapeter med utgangspunkt i mønstre av Wankel, som fremstår som like interessante som maleriene.

Charlotte Wankel vokste opp i den kulturelle og økonomiske overklassen, på Kambo gård

utenfor Moss. Hun var elev av Harriet Backer, Henrik Sørensen og senere av Henri Matisse, før hun debuterte på Høstutstillingen i 1914. Utstillingen viser noen av hennes tidlige arbeider. De er konvensjonelle og peker ikke i retning av den senere modernisten Wankel. Forløsningsen av hennes talent skjedde gjennom undervisningen hun fikk av Fernand Léger og Amédée Ozenfant i Paris fra 1925 til 1929.

Tittelen på utstillingen er hentet fra navnet på L'Esprit Nouveau, et tverrkunstnerisk tidsskrift utgitt 1921–25, mest kjent for bidragene som ble gitt av arkitekten og maleren Le Corbusier og nevnte Ozenfant. Den nye ånd som ble proklamert, uttrykte viljen til konstruksjon og rasjonelle og tydelige konsepsjoner. Wankel fulgte parolen og bygget på elementære geometriske former og rene, skarpskårne farger.

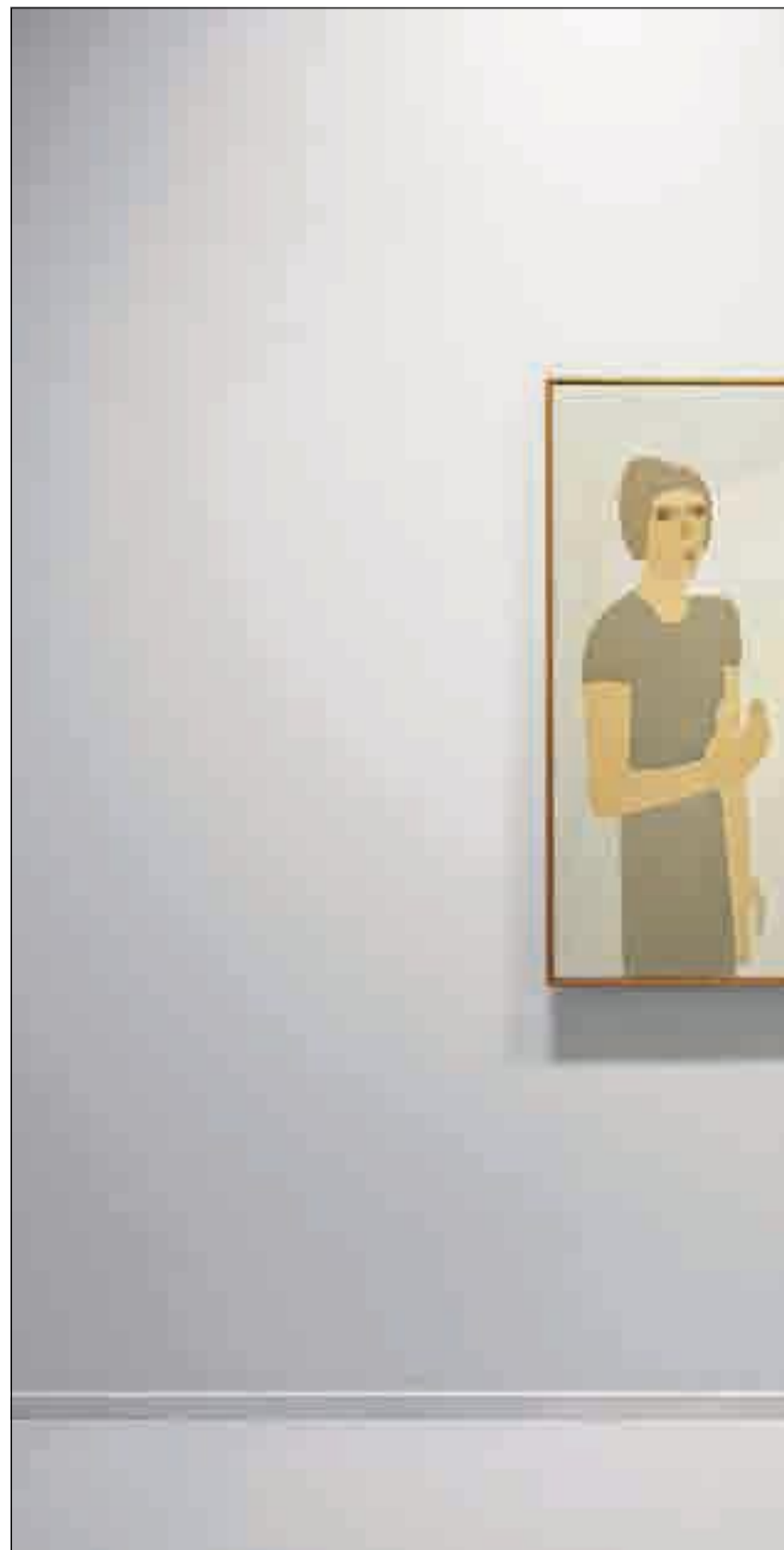
Oppbyggingen av bildene er foretatt i avgrensede plan, koloritten er dempet og påføringen av malingen er gjort i markerte strøk av tykk fargemasse som nesten levrer seg på lerret. Det er et nærmest anti-ekspresjonistisk maleri, blottet for sterke effekter og affekter. Wankels geometriske abstraksjoner er blant 1920-tallets beste fra norsk hånd.

Wankel levde godt på arv gjennom den turbulente mellomkrigstida. Den økonomiske friheten bidro nok i vesentlig grad til at hun holdt fram med sitt radikale formspråk, til tross for dårlige kritikker. Men at hun ikke fikk en mer framtrædende

plass i norsk kunsthistorie, skyldes nok ikke bare at hennes formspråk hadde vanskelig for å slå igjennom. I en periode med kraftig politisering av kunstfeltet, der nesten alle av betydning lente seg mot venstre, enten det var mot det etter hvert mektige Arbeiderpartiet eller det var kommunistene, framsto hennes kunst som avdempet borgerlig i sin kretsing om portretter og familiebilder. For øvrig er hennes portrett av den japanske maleren Foujita et mesterverk i sin sjanger.

Wankels portretter kan virke distanserte i sin saklighet. Det nærmeste vi kommer et glimt av dramatik er i et bilde fra 1936, der hun har framstilt sine venninner fra årene i Paris, Ragnhild Keyser og Ragnhild Kaarbø. De står isolert i bildets venstre del. I høyre del vender Henrik Sørensens ruvende skikkelse seg bort fra dem. Han hadde vært deres beskyttende ridder, men vender seg nå i stedet mot malerinnen Joronn Sitje – en av hans unge protesjeer i 1920-årene. I motsetning til henne lot Wankel seg aldri påvirke av Sørensens ekspresive og romantiske kunst.

I maleriet har Sitje flammande hår og dådyrøyne. Hun ser mot oss og dermed også mot Wankel, som ikke er med i bildet, men jo er den som står foran det og maler. Sørensen var visstnok svært svak for Wankel i yngre år, men den tuberkuløse Wankel var ikke innstilt på å innlede noe forhold. Som eldre var det Sitje som fikk spesiell oppmerksomhet. Aner vi et sjalusidrama som beveget seg

både på et personlig plan og et kunstnerisk plan?

Situasjonen er hos Wankel formulert kjølig, reflektert og rasjonelt, men med indre og usagt dramatik. Hennes beste verk har denne tilbakeholdte spenningen. På dette punktet slekter hun på Georges Braque, som hun beundret dypt.

Omkring 1930 kom Wankel i kontakt med surrealismens fanebærere i Norge, Vilhelm Bjerke Petersen (1909–1957) og Bjarne Rise (1904–1984).

De amøbeaktige formene kombinert med enkle symboler som ble introdusert i Wankels bilder, er stilelementer knyttet til samtidens surrealisme. I utstillingen er det tatt med to malerier av Johannes Rian (1891–1981) som tilhørte samme krets. Slektskapet er såpass nært, at det er skjellig grunn til mistanke om at Rian har latt seg inspirere av Wankels surrealisme, med enkle hovedformer som hun maler mystiske tegn og symboler inn i.

TRONDHEIM: I morgen åpner Kunsthall Trondheim «Å så Somankidi Coura».

Utstillingen er del av Raphaël Griseys stipendiatprosjekt ved Kunstakademiet og viser verk av Grisey selv, Boubou Touré, Kaddu Yaraax og Sidney Sokhona. SHH

OSLO: I hovedstaden markeres samenes nasjonaldag (noe forsinket) med utstillingen «Historier: tre generasjoner samiske kunstnere» på Dronning Sonja kunstsall på fredag. Blant kunstnerne er Iver Jåks og **Synnøve Persen**. SHH

Best fra vest

Allerede i 1922 åpnet den første Vestlandsutstillingen i Bergen, og siden den gang har landets eldste landsdelsutstilling årlig tatt med seg det beste regionen har av samtidskunst på turné. Fredag åpner årets utgave på Kunstmuseet Kube i Ålesund, før den i løpet av året tar turen til Haugesund, Øystese, Stavanger, Førde og Bergen. Blant de utstillende kunstnerne, som alle har en eller annen tilknytning til Vestlandet, finner vi Ida Madsen Følling, **Arild Våge Berge**, Johanne Hestvold, Maiken Stene og Stian Ådlandsvik. **Sara Hegna Hammer**

forbilledlig i sitt kresne utvalg:

KJØLIG DRAMA: Charlotte Wankels beste verk, som dette gruppeportrettet av Ragnhild Keyser, Ragnhild Kaarbø, Henrik Sørensen og Joronn Sitje, er formulert kjølig, men med en indre dramatik. FOTO: VEGARD KLEVEN, PUNKT Ø

Interessen for nordisk surrealisme er på topp for tida. Utstillingen viser at Wankel ikke er noe isolert tilfelle i norsk kunst, men var en viktig skikkelse i et bredt miljø av modernister helt fram til hun trekker seg tilbake i 1940-årene. Utstillingen på Galleri F 15 peker på interessante tråder som bør nøstes videre i. Fra 1940 kom et langt

opphold i Wankels produksjon, da hun konsentrerte seg om å pleie sin syke mor. Men etter morens død tok hun opp maleriet på ny og arbeider fra 1955–60 viser en ny oppblomstring. En minneutstilling i 1971 ble forbigått i relativ taushet. Interessen for 1920-tallets kunst førte til en fornyet oppmerksomhet om Wankel i 1980-årene, men først nå får

vi se hennes kunstnerskap i helfigur. Helhetsinntrykket er en kunstner som holder seg unna dramatikken i temaer, i komposisjon og farge, men som imponerer med sin konsekvens og gjennomarbeiding av det enkelte bilde. Så ble da også livsverket lite, tett og komprimert.

Øivind Storm Bjerke
kunst@klassekampen.no

UKONVENSJONELT: Sigve Knutson bryter med konvensjonelle oppfatninger om kunst og design. FOTO: GERHARDSEN GERNER

Lek med funksjon

KUNST

Sigve Knutson:
«Shape Grown»

Galleri Gerhardsen Gerner, Oslo
Står til 2. mars

ANMELDELSE

Knutson opphever skillet mellom kunst og askebeget.

Sigve Knutson (født 1991) studerte design ved Arkitekt- høyskolen i Oslo før han tok en Master i kontekstuell design fra Design Academy i Eindhoven i 2016. Med rakettfart har han kommet inn på design- og kunstscenen hjemme og ute, med arbeider i grenselandet mellom design, kunsthåndverk og billedkunst. I desember i fjor fikk han Sparebanken Sør Kunstpris og har nå soloutstilling i Galleri Gerhardsen Gerner.

Utstillingen er satt sammen av gjenstander av tre, keramikk, metall og tekstiler, som man ikke helt vet hvordan man skal forholde seg til. Dette sammenbruddet av tydelige skiller mellom sjanger og kunstformer, utgjør en motvekt til den kunsten som dyrker spesialiserte felter. Er tingene å forstå som skulpturer, eller har vi kommet inn i en installasjon der man kan slå seg ned og ta dem i bruk? Den første gjenstanden man møter er montert høyt på veggen og virker som en surrealistisk skulptur. En ekkel sak som gliser mot oss med en kjeft av tre kraftige tanngarder, klar til å bite fra seg. Våger vi å stikke inn hånden? Galleristen demon-

strerer hvordan den brukes ved å henge fra seg et skjerf, som han dytter inn mellom tennene av børstebust. Skjerfet henger som en blå tunge ned langs veggen, og blir en integrert del av et kunstverk.

Hovedrommet er utstyrt med ting som både kan oppleves som forfriskende utforskning av materialer og former, men også som lek med konvensjoner for hva som er kunst og design. Trengs ny inspirasjon for hjemmeinnredningen, er det bare å suge ideer til seg. Her er noe som ser ut som en ironisk parodi på den tradisjonelle norske kubbestolen, egnet som et kunstnerisk innslag i peiskroken på hytta, men også som nattbord å legge fra seg en bok på. Et grovt og rustikt innslag i kontrast til et moteriktig minimalistisk interiør. Eller er det misforstått? Er det en fri skulptur renset for funksjoner?

Et bord av grotesk forvridde metall fornekter sin funksjon som bord. Det eger seg neppe til å sette ned noe som helst på. Her er et beger som drukner i et burlesk ornament i bronse. Kan den brukes som en fruktskål, eller er det verdens tyngste askebeget?

Min favoritt er søyler i tre med freste åpninger. Den innbyr til å tolkes som en treskulptur. Et resultat av en kollisjon mellom en tradisjonsforankret treskjærer og en modernistisk billedhogger fra 1950-årene. Ved nærmere ettertanke er det antakelig tenkt som en hylle for henleggelse av småting. Det humorfylte spillet mellom kunst som kan brukes, og kunst uten noen annen funksjon enn å utforske materialer og formers estetiske virkninger, er nøkkelen til denne vitale utstillingen.

Øivind Storm Bjerke
kunst@klassekampen.no